

Projekt Programu

Działania na rzecz utrzymania warunków rozwoju Przemysła i Ziemi Przemyskiej

w związku z planowaną reformą administracyjną kraju

1

Uzasadnienie dla zlokalizowania w Przemyśle siedziby Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Rząd w dokumencie "Dialog i Rozwój" dopuszcza możliwość ustanowienia siedzib niektórych urzędów szczebla wojewódzkiego w miastach tracących status miast wojewódzkich.

Naszym zdaniem istnieją poważne argumenty, aby po likwidacji województwa w Przemyśle zlokalizować siedzibę

Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Przemawiają za tym następujące względy:

1/ województwo przemyskie, w porównaniu z sąsiednimi, posiada największą liczbę zabytków. Wśród blisko 9 000 obiektów wpisanych do ewidencji (tzw. nieruchome zabytki architektury, parki, cmentarze) blisko 300 to całe zespoły obejmujące od kilku do paru tysięcy obiektów zabytkowych. Wśród nich są: przemyski zespół Koszar (kilkanaście budynków), Cmentarz Główny (kilkaset grobowców i nagrobków), Starówka (kilkaset kamienic), forty twierdzy Przemyśl, Krasieczyn (zamek, dawne stajnie, domek szwajcarski, mur ogrodzeniowy, park), Kalwaria Pałacowska. Do typowych w całym województwie należą zespoły cerkiewno-cmentarne (cerkiew, dzwonnica, cmentarz, mur ogrodzeniowy). W sumie można przyjąć, iż na terenie województwa jest kilkanaście tysięcy pojedynczych obiektów "zabytków nieruchomych".

O zakresie potrzeb działań konserwatorskich w województwie przemyskim może świadczyć liczba jedynie 900 zabytków wpisanych do Rejestru ścisłej ochrony. Ale i tak, w porównaniu z województwami sąsiednimi jest to liczba duża, bowiem ewidencja woj. krośnieńskiego obejmuje ok. 7 000 zabytków (w Rejestrze 670), a rzeszowskiego ok 6 800 (w Rejestrze 424).

2/ Etaty-miejsca pracy. Opiekę konserwatorską w poszczególnych województwach pełni nieproporcjonalnie niska liczba pracowników. Gdy w województwie rzeszowskim Państwowa Służba Konserwatorska liczy ok. 20 etatów, to w pozostałych województwach po ok. 10 etatów. Dysproporcje są znaczne, szczególnie gdy porównamy liczbę zabytków objętych ochroną. Istnieje pilna potrzeba wyrównania ich.

Zwiększenie liczby etatów co najmniej dwukrotnie (w tym z obecnych 11 do 40 dla Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Przemyśle) umożliwi więc lepszą i efektywniejszą opiekę nad zabytkami, będzie spełnieniem obietnic rządu o zwiększeniu pieczy nad polskim dziedzictwem kulturowym. A jednocześnie może stworzyć nowe miejsca pracy dla pracowników likwidowanego Urzędu Wojewódzkiego w Przemyśle.

3/ Przemyśl jest pod względem liczby i wartości zabytków wyróżniającym się miastem w całej Polsce Południowo-Wschodniej. Posiada blisko dziesięciokrotnie więcej zabytków od Rzeszowa. Jednakże brak funduszy i wystarczającej liczby konserwatorów uniemożliwia

skuteczną opiekę nad zabytkami. Spośród ponad 1 200 zabytkowych kamienic do Rejestru ściśle chronionych wpisano dotąd zaledwie 270, w tym ok. 100 tzw. zespołów (m.in. forty Twierdzy Przemysł, zabudowa poszczególnych ulic średniowiecznych, cała Starówka).

Uważamy, iż skuteczniejszą i efektywniejszą ochronę zabytków polepszy umieszczenie siedziby Wojewódzkiego Konserwatora bezpośrednio w sąsiedztwie obszarów najbardziej "nasyconych" zabytkami.

4/ Argumentem wielkiej wagi jest fakt, iż w Przemysłu mają swą siedzibę dwa arcybiskupstwa, dwie metropolie Kościoła Katolickiego, a więc dwie bazyliki metropolitalne - właśnie w najbardziej zabytkowej części miasta. Znaczna liczba zabytków sakralnych potwierdza zasadność utrzymania siedziby Konserwatora w Przemysłu.

5/ Ponadto:

- * od kilku lat trwają starania o uznanie za pomnik historii całego zespołu urbanistycznego Przemysła i fortów twierdzy Przemysł;
- * trwają także starania o wpisanie na listę dziedzictwa światowego przemyskiej Starówki, Rynku w Jarosławiu i Klasztoru ojców Franciszkanów w Kalwarii Pacławskiej.

Aby powyższe postulaty spełnić należy oczekiwać nie tylko umieszczenia siedziby Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Przemysłu. Należy równocześnie domagać się przekazania stosownych funduszy na ratowanie zabytków w Polsce Południowo-Wschodniej, a szczególnie zabytków Ziemi Przemyskiej.

W latach 1945-75, gdy rolę stolicy województwa pełnił Rzeszów, Przemysł pozostawał miastem zaniedbanym i niedoinwestowanym. Szczególnie odbiło się to na stanie zabytków Starego Miasta i fortów przemyskich. Jednakże, kierując się obietnicą rządu premiera Jerzego Buzka, warto wystąpić z całościowym programem ochrony i ratowania zabytków przemyskich. Bowiem bez inicjatywy lokalnej trudno oczekiwać funduszy z zewnątrz.

2

Uzasadnienie dla utrzymania w Przemysłu centralnych lub wojewódzkich instytucji kulturalnych Muzeum, Biblioteka, Arboretum

Po likwidacji województwa powiat przemyski (ziemski lub grodzki) nie będzie w stanie utrzymać na właściwym poziomie instytucji kulturalnych podległych obecnie wojewodzie przemyskiemu.

W związku z tym Klub NOWE PAŃSTWO proponuje:

a/ Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej
wpisać na listę instytucji centralnych, finansowanych przez Ministra Kultury i Sztuki.

Muzeum to posiada olbrzymią liczbę eksponatów (ponad 80 000) oraz ponad 35 000 wartościowych książek i woluminów.

W posiadaniu Muzeum znajdują się:

- * gmach główny przy Placu Czackiego;
- * Wieża Zegarowa (obecnie adaptowana na Muzeum Dzwonów i Fajek);
- * kamienica w Rynku nr 9/Serbańska 7, z przeznaczeniem na utworzenie Oddziału - Muzeum Historii Miasta i Mieszkaństwa;
- * Oddział Muzeum w Dubiecku (pałac z ekspozycją poświęconą Ignacemu Krasickiemu);

- * Oddział Muzeum w Posadzie Rybotyckiej (cerkiew obronna z XVI wieku z piękną polichromią);
- * planowany oddział Muzeum w zamku krasiczyńskim pod ekspozycję tzw. zbiorów sapieżyńskich (m.in. na Galerię Kodeńską).

Są to zamierzenia bardzo ambitne i wskazują na rozmach i perspektywę rozwoju tej niezwykle ważnej placówki kulturalnej. Warto podkreślić, iż dodatkowe oddziały Muzeum umożliwią tworzenie nowych miejsc pracy.

b/ Zakład Fizjografii i Arboretum w Bolestraszczech pod Przemyślem
 uznać za naukową instytucję centralnie finansowaną przez Ministra Kultury i Sztuki.

Arboretum jest, poza Lublinem, jedynym ogrodem botanicznym po prawej stronie Wisły. Chroni i bada nie tylko tradycje dawnej Rzeczypospolitej. Podstawowym celem działalności Arboretum jest gromadzenie, hodowla i udostępnianie kolekcji i zbiorów przyrodniczych. Posiada dziś kilka tysięcy odmian i gatunków roślin i ptaków, w tym wiele zagrożonych i ginących we florze polskiej. Prowadzi także prace badawcze nad nowymi polskimi odmianami drzew owocowych odpornych na przemarzanie.

W Arboretum działa także Muzeum Przyrodnicze z ciekawymi zbiorami entomologicznymi i ornitologicznymi (w tym ginące gatunki ptaków i roślin).

Przy Arboretum planowane jest utworzenie Centrum Edukacji Przyrodniczej.

Dlatego niezwykle ważne jest, by ta instytucja, zajmująca się ochroną i badaniem dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Małopolski miała możliwość rozwoju na właściwym poziomie.

c/ Wojewódzka Biblioteka Publiczna

powinna nadal utrzymać dotychczasowy status.

Posiada w samym gmachu głównym ponad 90 000 książek.

W Przemyślu działa 9 filii Biblioteki.

Ponad 50 pracowników pełni nadzór nad ok. 200 bibliotekami w całym województwie przemyskim.

Klub NOWE PAŃSTWO

Przemyśl, 20 kwietnia 1998

opr. **Marek Kuchciński**

**Przemyskie Towarzystwo Kulturalne
Klub NOWE PAŃSTWO**

37-700 Przemyśl, Wyb. J. Piłsudskiego 1, tel/fax: (0-16) 678 71 28

Przemyśl, 7 maja 1998 roku

Szanowny Pan
Jerzy Kropiwnicki
Prezes Rządowego Centrum
Studiów Strategicznych

Szanowny Panie Prezesie,

W ślad za przekazanym Panu (z Kancelarii Prezesa Rady Ministrów) projektem programu "Działania na rzecz utrzymania warunków rozwoju Przemyśla i Ziemi Przemyskiej", uprzejmie przesyłam "Uzasadnienie dla zlokalizowania w Przemyślu:

- 1/ siedziby Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- 2/ Muzeum Narodowego Ziemi Przemyskiej jako instytucji centralnej;
- 3/ Zakładu Fizjografii i Arboretum w Bolestraszcach jako instytucji centralnej.

Licząc na uwzględnienie załączonych wniosków

Prezes

Przemyskiego Towarzystwa Kulturalnego

Klub NOWE PAŃSTWO

Marek Kuchciński